

HUOLTAJIEN JA VARHAISKASVATUKSEN YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUSPOLUN ALUSSA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Sirpa Kummala & Eine Mertala & Suvi Tamminen-Olli
Opinnäytetyö AMK
Syksy 2025
Sosiaalian tutkinto-ohjelma, Sosionomi (AMK)
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Sosionomi

Tekijät: Sirpa Kummala & Eine Mertala & Suvi Tamminen-Olli
Opinnäytetyön otsikko: Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö varhaiskasvatustopolun alussa
Työn ohjaajat: Riikka Piira & Hannele Ollinen
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2025
Sivumäärä: 38 + 1 liite

Varhaiskasvatuksen aloitus on merkittävä vaihe perheen ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön rakentumisessa, koska silloin luodaan perusta kasvatusyhteistyölle. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää luottamuksellisen kasvatusyhteistyön kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä varhaiskasvatuksen alkaessa. Tavoitteena oli saada tutkimusten avulla laajempi käsitys aloitusvaiheessa huomioitavaista seikoista, joilla voidaan edistää sekä perheen että kasvattajien kokonaisvaltaista hyvinvointia heidän arjessaan.

Toteutimme opinnäytetyömme kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja tutkimusmenetelmänä oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tietoperustassa käsitelimme kasvatusyhteistyötä, varhaiskasvatuksen aloitusta sekä vuorovaikutusta ja luottamuksen rakentumista. Tutkimusaineistoksi valikoitui yhdeksän Suomen varhaiskasvatukseen liittyvää tutkimusta.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä edistävät varhaiskasvatuksen kasvattajien ammatillinen osaaminen, käytävissä olevat resurssit sekä arvostava ja osallisuutta vahvistava kohtaaminen. Tuloksissa korostuivat säännöllisen ja kunnioittavan vuorovaikutuksen tärkeys, perheen yksilöllisyyden huomioiminen, kasvattajien ammattitaito ja aloitukseen panostaminen riittävän tiedon ja viestinnän avulla. Tulokset osoittivat myös resurssien, kuten yhteisen ajan, tilan sekä riittävien ja pysyvien kasvattajien mahdollistamisen tärkeyden.

Johtopäätöksinä toteamme, että luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntyminen on laaja kokonaisuus, johon arjessa voidaan vaikuttaa pienillä asioilla. Kii-reetön, läsnä oleva ja sensitiivinen kohtaaminen tutustumis- ja aloitusvaiheen aikana edistävät luottamussuhteen rakentumista. Lisätutkimusten avulla olisi hyvä selvittää millainen tutustuminen palvelisi parhaiten sekä perheitä että varhaiskasvattajia.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Authors: Sirpa Kummala, Eine Mertala & Suvi Tamminen-Olli
Title of thesis: Partnership between parents and early childhood education at the beginning of early childhood education
Supervisors: Riikka Piira & Hannele Ollinen
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2025
Number of pages: 38 + 1 appendix

The start of early childhood education is a significant stage in the formation of cooperation between the family and early childhood education. The purpose of this thesis was to investigate the factors that influence the development of trust-based educational partnerships at the beginning of early childhood education. The aim was to gain a broader understanding of the factors to be considered at the start of early childhood education through research, which can promote the comprehensive well-being of both the family and the educators in their everyday lives.

The study was conducted as a descriptive literature review, and the data was analyzed using an inductive content analysis method. The theoretical framework discusses educational partnership, the start of early childhood education, interaction, and building trust. Nine studies related to early childhood education in Finland were selected as research material.

The results of the study showed that the emergence of trust-based educational partnership is promoted by the professional competence of early childhood education educators, the available resources, and appreciative and participatory encounters. The results highlighted the importance of regular and respectful interaction, considering the individuality of the family, the professional competence of educators, and investing in the beginning with sufficient information and communication.

In conclusion, we note that the creation of trust-based educational partnerships is a broad entity that can be influenced by small things in everyday life. An unhurried, present, and sensitive encounter during the initiation phase promotes the development of a trusting relationship. Further research would be useful to determine what kind of familiarization process would best serve both families and early childhood educators.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄ KASVATUSYHTEISTYÖ	6
2.1 Kasvatusyhteistyö	9
2.2 Varhaiskasvatuksen aloitus	10
2.3 Vuorovaikutus ja luottamuksen rakentuminen	12
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	15
4.2 Aineiston tiedonhaku ja valinta	16
4.3 Aineiston analyysi	20
5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	23
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
6.1 Ammatillinen osaaminen	24
6.2 Resurssit	26
6.3 Arvostava ja osallisuutta vahvistava kohtaaminen	26
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8 POHDINTA	32
LÄHTEET	35
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Jokaiselle varhaiskasvatukseen tulevalle lapselle ja hänen perheelleen varhaiskasvatus tarkoittaa uutta aikaa heidän elämässään. Vuonna 2021 tämä uusi elämänvaihe kosketti isoa osaa perheitä, sillä varhaiskasvatukseen osallistuneita oli 1–6-vuotiaista lapsista 75 % koko Suomen lapsimäärästä (Opetushallitus 2023). Kankaan, Lastikan & Karssonin (2021, 57) mukaan perheillä ja heidän lapsillaan on omia ainutlaatuisia tarpeita, joita tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen aloituksessa, sen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kasvatusyhteistyön kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö suhtautuu asiakkaisiinsa avoimesti, ammatillisesti ja kunnioittavasti. Jokainen perhe ja lapsi tulee kohdata arvokkaasti heidän taustoistaan riippumatta.

Selvitämme tässä opinnäytetyössä, millaisin keinoin luottamuksellinen kasvatusyhteistyö rakentuu huoltajien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien välille. Keskitymme erityisesti varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen ja siinä toteutuvaan yhteistyöhön. Aihe on tärkeä, sillä yhä suurempi osa lapsista on varhaiskasvatuksen piirissä ja huoltajien ja kasvattajien välisellä hyvällä yhteistyösuhteella on positiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin. Lisäksi voidaan ajatella, että huoltajien ja henkilöstön välisissä kohtaamisissa muodostuu suhde myös koko varhaiskasvatus- ja hyvinvointijärjestelmään. (Opetushallitus 2023; Siippainen, Fjällström, Karila, Paananen & Repo 2022, 111.)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) säätelee varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Varhaiskasvatuksen sosionomin rooli on hyvin uusi eikä työnkuva ole vielä vakiintunut. Yksi tärkeimmistä sosionomin työtehtävistä varhaiskasvatuksessa on kuitenkin perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä opinnäytetyö antaakin tärkeää tietoa ja näkökulmia siitä, mihin tulee kiinnittää huomiota, kun yhteistyösuhteita perheiden kanssa ryhdytään rakentamaan.

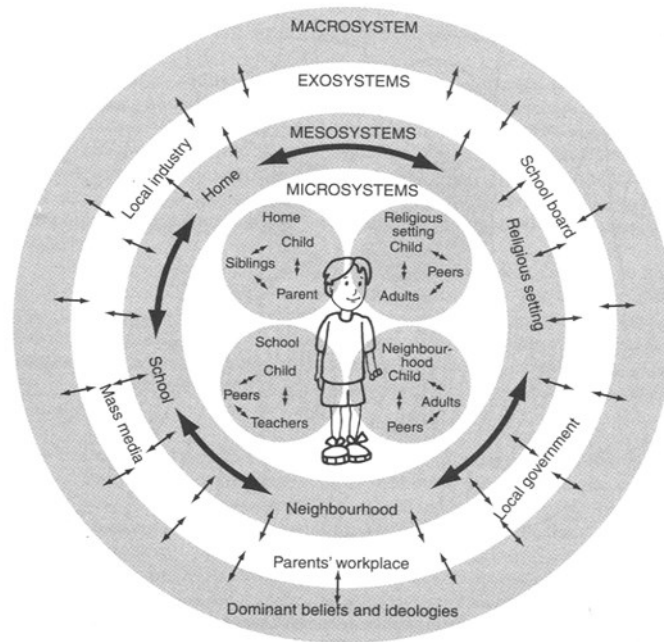
2 HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄ KASVATUSYHTEISTYÖ

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on hyvin tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuspalveluja käytetään lähes päivittäin ympäri vuoden, joten huoltajien ja kasvattajien välisiä kohtaamisia tapahtuu hyvin usein. Ei olekaan yhdentekevää, millaiseksi yhteistyön ja kohtaamisten laatu rakentuu lapsen kahden tärkeän sosiaalisen ympäristön välille, sillä niiden välisellä suhteella on merkittävä vaikutus lapsen hyvinvoinnille. Luottamuksellisen yhteistyösuhteen rakentaminen onkin tärkeää heti varhaiskasvatuspolun alusta alkaen, sillä tutkimusten mukaan se voi helpottaa aloitusvaihetta. (Siippainen ym. 2022, 111, 116.)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittelee varhaiskasvatusta kokonaisuudeksi, johon kuuluu erityisesti pedagogiikkaan painottuva lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvu, hoito ja opetus. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös ehkäistä lasten syrjäytymistä edistämällä lasten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassamme (Opetushallitus 2022, 16). Varhaiskasvatuksen aloitus on suuri muutos lapsen ja koko perheen elämässä. Kotikasvuympäristön lisäksi lapsen elämään tulee uusi kasvuympäristö, jossa lapsi tulee usein viettäneeksi suurimman osan hereillä olostaan päivän aikana. Tähän muutokseen siirtyminen vaatiikin hyvää yhteistä suunnittelua huoltajien ja henkilöstön kanssa. (Ahonen & Roos 2021, 24.)

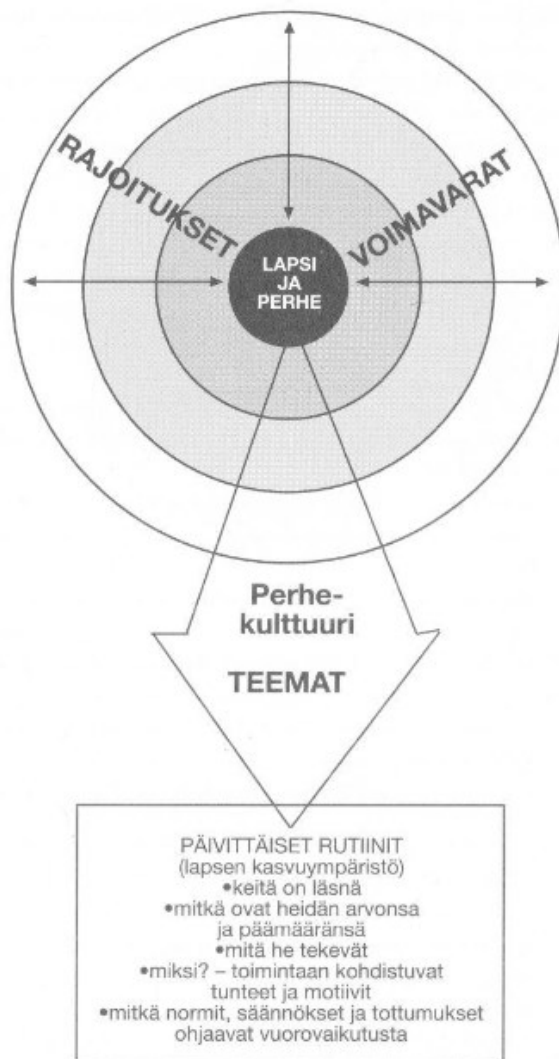
Lasten ja heidän huoltajien kanssa työskenneltäessä on tärkeää ymmärtää eri kasvuympäristöjen vaikutukset lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Kasvuympäristöjen merkitystä voidaan kuvailla ja selittää Bronfenbrennerin ekologisella teoriolla. Teorian mukaan ympäristön eri tasot, mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemi, vaikuttavat ja liittyvät tiiviisti lapsen ja perheen elämään (Kuva 1). Lapsen eri mikrosysteemejä ovat esimerkiksi oma perhe ja varhaiskasvatus eli ympäristöt, joissa lapsi on päivittäin vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Varhaiskasvatuksen ja lapsen perheen välistä vuorovaikutusta taas kuvaa mesosysteemin taso. Siirryttäessä eksosysteemin tasolle, puhutaan rakenteista, joissa lapsi itse ei ole mukana, mutta joilla on vaikutusta lapsen arkeen. Esimerkiksi muutokset huoltajien työpaikassa voivat näkyä lapsen hoitopäivien pituudessa. Makrosysteemi taas tuo esiin erilaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia piirteitä, jotka näkyvät

esimerkiksi eri kulttuureista muuttaneiden henkilöiden elämässä sekä erilaisissa lakimuutoksissa. (Rantala & Uotinen 2022, 141–142.)

Kuva 1. Ekologinen lähestymistapa pienen lapsen kehitykseen. (Penn, H. 2005 *Understanding early childhood education, Issues and controversies.*)

Ekologisesta teoriasta johdettu ekokulttuurinen teoria (Kuva 2) kuvaa laajemmin sitä, miten nämä tasot muodostavat perheelle toimintatapojen ja voimavarojen kokonaisuuden. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa taloudellinen tilanne, saatavilla olevat tukiverkostot ja palvelut sekä perheen ja työn yhteensovittaminen. Keskeistä ekokulttuurisessa ajattelussa on se, että perhe myös itse aktiivisesti vaikuttaa ja muovaa ympäristöään arjen sujuvoittamiseksi. Perheen kulttuuritausta ja sosioekonominen asema ovat myös varhaiskasvatuksen arjessa mukana. Huoltajien kanssa työskennellessä on siis erityisen tärkeää huomioida koko perheen tilanne ja arjen kokonaisuus, jotta voidaan tukea lapsen kasvua kokonaisvaltaisemmin ja löytää sellaiset ratkaisut, jotka toimivat juuri kyseisessä perheessä. Varhaiskasvattajien olisi hyvä ymmärtää myös perhekulttuurin teemat, jotta he ymmärtäisivät paremmin perheiden tekemiä ratkaisuja, esimerkiksi vapaa-ajan viettämisessä ja yhdessäolon mallissa. (Rantala & Uotinen 2019, 124, 128; Rantala & Uotinen 2021, 37–38; Rantala & Uotinen 2022, 143; Nivala & Ryynänen 2024, 272.)

Kuva 2. Ekokulttuurinen malli (Määttä, P. 1999).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Yhteistyön toteutuminen ja sen suunnitelmallisuus on varhaiskasvatuksen järjestäjien vastuulla ja näin ollen vaatii henkilöstöltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Kasvattajien eettinen vastuu huoltajien kohtaamisessa näkyy erityisesti huolta herättävissä tilanteissa rohkeutena ottaa huoli puheeksi. Perhettä tulee tukea jokapäiväisessä kohtaamisessa ja tarvittaessa hyödyntää moniammatillisia verkostoja. Vain toimivalla yhteistyöllä voi lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastata parhaalla mahdollisella tavalla ja näin olla tukemassa hänen

kasvuun ja kehitystään. (Opetushallitus 2022, 37–38; Ahonen 2023, 277–278; Mönkkönen 2024, 121; Nivala & Ryyänen 2024, 273.)

2.1 Kasvatusyhteistyö

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen välistä kasvatusyhteistyötä rajaavat säädökset kuten Varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022), varhaiskasvatusyksikköjen omat toimintatavat sekä jokaisen ammattilaisen, huoltajan ja lapsen oma toiminta. Huoltajien ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä on aikojen saatossa puhuttu monin erilaisin termein. Yhteistyö on muuttunut ammattilaislähtöisestä lapsi- ja perhelähtöisempään suuntaan. 2000-luvun alkupuolella käytettiin käsitettä kasvatuskumppanuus, joka on nykyisissä varhaiskasvatussuunnitelmissa korvautunut kasvatusyhteistyökäsitteellä. (Rantala & Uotinen 2019, 125–127; Siippainen ym. 2022, 115.) Tässä opinnäytetyössä lapsen huoltajalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on vastuu ja oikeus päättää lapsen kasvatuksesta, hoidosta, valvonnasta ja huolenpidosta (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 190/2019). Kasvattajilla tarkoitamme kaikkia henkilöitä, jotka työskentelevät lasten ja perheiden kanssa varhaiskasvatuksen arjessa.

Varhaiskasvatuksessa mukana olevat lapset tulevat hyvin monenlaisista taustoista: ydin- ja uusperheistä, sateenkaari- ja yhden vanhemman perheistä sekä kodeista, joissa on sijoitettu lapsi tai lapsia. Hyvän kasvatusyhteistyön edellytys on avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin. Myös eri kulttuureista tulevat perheet tulee kohdata niin, että otetaan huomioon heidän kieli- ja kulttuuritaustansa. Jokainen perhe on yksilöllinen, omine tapoineen ja arvoineen. Lähtökohdat ja olosuhteet voivat poiketa myös paljon toisistaan, johtuen esimerkiksi taloudellisesta tilanteesta, huoltajien koulutustaustasta ja aikaresursseista. Sen vuoksi kasvattajien on aina hyvä keskustella perheen kanssa heidän omista perhekäsityksistään, jolloin päästään rakentamaan sujuvaa yhteistyötä. Kasvatusyhteistyön merkitys korostuu etenkin perheiden kanssa, joissa on tuentarpeinen lapsi. (Kivijärvi 2020, 258; Opetushallitus 2022, 23; Rantala & Uotinen 2022, 147; Terävä & Bök 2022, 78.)

Huoltajien rooli lapsensa parhaana asiantuntijana ja tärkeimpänä kasvun tukijana auttaa myös varhaiskasvattajia työssään edistämään lapsen kasvua ja hyvinvointia. Yhteiset keskustelut ovat ensiarvoisen tärkeitä kasvatusyhteistyön kannalta, koska niissä yhdistetään molempien osapuolien asiantuntijuutta. Huoltajia tuetaan heidän kasvatustehtävässään muun muassa jakamalla tietoa erilaisista lapsen tuen mahdollisuuksista kasvun eri vaiheissa. Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelujen läpikäyminen huoltajien kanssa auttaa löytämään yhteiset tavoitteet ja toimintatavat yhteistyölle. Se auttaa myös kasvattajia refleктоimaan omia toimintamallejaan ja kehittymään työssään. (Rantala & Uotinen 2022, 149–154.)

Kasvatusyhteistyössä dialogi näyttäytyy avoimuutena, luottamuksellisuutena ja läsnäolona. Varhaiskasvattajien tulee kuulla ja nähdä, mitä perheet kertovat, mutta toisaalta myös perheiden tulee ymmärtää, mitä varhaiskasvatus vaatii heiltä. Varhaiskasvatuksen palvelut sekä toimiva kasvatusyhteistyö huoltajien ja kasvattajien välillä tukee lapsiperheiden arkea ja sen pyörittämistä. Tällaisen perhelähtöisen toiminnan avulla saavutetaan lapsen myönteinen kasvu ja hyvinvointi. (Määttä & Rantala 2022, 244–245; Rantala & Uotinen 2022, 141; Nivala & Ryyänen 2024, 235–236.)

2.2 Varhaiskasvatuksen aloitus

Huoltajille ja lapsille varhaiskasvatuksen aloitus voi näyttäytyä jännittävänä ja kuormittavana kokemuksena. Varhaiskasvatuspaikan hakuvaiheessa huoltajien tilannetta ja huolia voi helpottaa yhteistyö palveluohjauksen kanssa. Asiantuntemus palveluohjauksessa auttaa esimerkiksi tuentarpeisen lapsen tarpeiden huomioimisessa ja siihen liittyvien asioiden järjestelemisessä. Kaikkien perheiden yksilöllinen huomioiminen ja tiedon jakaminen auttaa perheitä valitsemaan parhaan varhaiskasvatuspaikan lapselleen. Tärkeää on saada turvallinen jatkuvuus lapsen elämään kasvuympäristön muutoksessa. (Rutanen, Can, Harju, Revilla & Raittila 2022, 236–237.)

Varhaiskasvatuspolun aloitus voidaan nähdä pedagogisesti tarkastelemalla sitä tutustumisjakson, aloituskeskusteluiden sekä huoltajista eroamisen näkökulmasta. Tärkein tehtävä on tukea ja ymmärtää lapsen kokonaisvaltaista kasvua,

kehitystä ja oppimista sekä myös ylläpitää lapsen ja perheen hyvinvointia. Jotta lapsen turvallinen ja hyvä aloitus varhaiskasvatukseen varmistetaan, edellyttää se luottamuksellista yhteistyötä ammattilaisten ja huoltajien välillä. (Pursi & Lipponen 2021, 511–512.)

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen perheen arkeen muodostuu uusia aikatauluja ja rutiineja. Uusi kasvuympäristö edellyttää perheeltä perehtymistä varhaiskasvatuksen sisältöihin ja toimintatapoihin. Huoltajia voi mietityttää perheen ja työn yhteensovittaminen, lapsen pärjääminen uusien kasvattajien ja vertaisten parissa sekä heidän oma roolinsa varhaiskasvatusympäristössä. Ennen varsinaista varhaiskasvatuksen aloitusta perheen on tärkeää voida tutustua varhaiskasvatukseen kasvatusyhteistyön rakentumisen vuoksi. (Rutanen ym. 2022, 237–238.)

Tutustumisjaksoa voi suorittaa varhaiskasvatuksen tiloissa tai lapsen kotona. Tärkeintä on luoda lämmin tunnelma, jossa perheen on helppo jakaa tärkeää tietoa lapsen ja perheen asioista. Aloituskeskustelujen ja -lomakkeen avulla voidaan jakaa tietoa perheen arvoista ja kulttuuritekijöistä, lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista sekä perheen toiveista varhaiskasvatukseen. Perheelle tietoa jaetaan varhaiskasvatuksen käytännöistä, rutiineista sekä muista varhaiskasvatuksen arkeen liittyvistä ohjeistuksista. Tuentarpeisen lapsen kohdalla tukiasioista on myös hyvä keskustella alustavasti. Varhaiskasvatuksen esteettömyys ja kommunikaation tuki ovat esimerkkejä aloituksessa huomioon otettavista seikoista. Perheen on myös tärkeää saada tutustua kaikkiin oman lapsen ryhmän kasvattajiin. (Ahonen & Roos 2021, 37–38; Rutanen ym. 2022, 238–239.)

Tutustumisjaksolla aloituskeskustelulomakkeeseen kirjatut asiat mahdollistavat tiedon jakamisen tiimin kasvattajien kesken. Tutustumisjakson pituutta ei ole määritetty, vaan se on sovittavissa huoltajan ja varhaiskasvattajan kesken. Tutustumisissa edetään joustavasti perheen tarpeiden mukaan. Tärkeää on muistaa, että arkilähtöistä perhetyötä varhaiskasvatuksessa on mahdollista toteuttaa vain tuntemalla perheen sosiaalinen todellisuus tarpeeksi hyvin ja tähän tarvitaan luottamuksellinen suhde, jota lähdetään rakentamaan varhaiskasvatuspolun alussa. (Nivala & Rönkkö 2021, 139; Rutanen ym. 2022, 238–239.)

Tarkasteltaessa varhaiskasvatuksen aloitusta huoltajista eroamisen näkökulmasta, keskitytään ensisijaisesti lasten tarpeisiin vastaamiseen. Kaikkia lapsia tulisi huomioida heidän tarpeidensa mukaan ja tukea heitä vertaisryhmäänsä kiinnittymisessä. Päiväkodin saapumisiin ja lähtöihin tulee panostaa erityisesti, koska niissä voi olla voimakkaita ikävän, surun sekä jälleennäkemisen ja ilon tunteita. Ikävän hetkiin auttavat lapsen omat tutut esineet ja rutiinit. Kiireettömät kohtaamiset ja kuulumisten vaihdot vahvistavat molemminpuolista luottamusta. Tärkeää on keskittyä positiivisiin asioihin lapsen päivässä sekä lapsen vahvuuksiin ja onnistuneisiin vertaissuhteisiin. Myös päivän haasteista on hyvä keskustella ja hakea yhdessä niihin ratkaisuja. Lisäksi tärkeää on tutun kasvattajan paikalla olo lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen. (Rutanen ym. 2022, 240–241.)

2.3 Vuorovaikutus ja luottamuksen rakentuminen

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja luottamuksen rakentaminen aloitetaan vuorovaikutuksen avulla. Varhaiskasvatuksen kasvattaja kohtaa kaikkia asiakkaitaan hienotunteisesti ja kunnioittavasti pyrkimyksenä luoda turvallinen ilmapiiri keskusteluille ja kohtaamisille. Ei siis ole samantekevää, millaista kieltä ja äänensävyä tai millaisia eleitä ja ilmeitä käytämme vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutuksessa korostuvat toisen arvostava kohtaaminen ja kunnioittaminen. Vuorovaikutuksen kohde nähdään ainutlaatuisena yksilönä ilman asiakasryhmää kuvaavaa luokittelua. (Mönkkönen 2024, 51, 207; Nivala & Ryyänen 2024, 134.)

Vuorovaikutuksessa rakennetaan myös osallisuutta yksilön ja yhteisön välille, ja siinä osallistujaa arvostetaan, pidetään tasavertaisena ja merkityksellisenä sekä päteväenä yhteisön jäsenenä. Jokainen yhteisön jäsen voi valita parhaimman ja mielekkäimmän tavan osallistua yhteisöön. Tällöin yksilöllä on mahdollisuus tulla kuulluksi sekä yhteisistä asioista päättämällä käyttää myös valtaa. (Nivala & Ryyänen 2024, 161)

Vuorovaikutuksen tavoitteena on saavuttaa dialoginen kohtaaminen, jota kuvaa molemminpuolinen luottamussuhde. Dialogisuus asiakas kohtaamisessa tarkoittaa jaettua asiantuntijuutta, jossa korostuu osapuolten välinen vastavuoroisuus, läsnäolo, avoimuus, empaattisuus sekä luottamuksellisuus. Dialogisuuden

tavoitteena on rakentaa yhteistä ymmärrystä. Sen avulla voidaan kohdata ihminen sensitiivisesti, tunnustellen hienotunteisesti toisen osapuolen tunteita ja kokemuksia. Siinä virittäytyään samalle tasolle olemalla asiakkaalle inhimillinen ihminen menettämättä kuitenkaan omaa ammatillisuutta. (Mönkkönen 2024,107–114,135; Nivala & Ryyänen 2024, 235–237, 273.)

Dialogien yksi tavoite on saada ihmisen hiljainen tieto esiin. Hiljainen tieto tarkoittaa puhumatonta, tilannesidonnaista, kokemuksellista ja henkilökohtaista tietoa, jota voi olla vaikeaa ilmaista tai jakaa muille ihmisille. Hiljaisen tiedon avulla saadaan uusia näkökulmia, uutta tietoa jaettavaksi ja sen avulla voidaan rakentaa uusia toimintatapoja ja ajatusmalleja. (Pyhäjoki & Koskimies 2015,155–156.) Myös lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä mukaisesti suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen varhaiskasvatusta (Varhaiskasvatustalaki 540/2018).

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) 20§ velvoittaa antamaan vanhemmille tai muille huoltajille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuden lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös siksi on tärkeää, että varhaiskasvatuksen kasvattaja ja huoltaja hakevat dialogisella vuorovaikutuksella yhteistä ymmärrystä varhaiskasvatuksen aloitukseen; mitä asioita varhaiskasvatukseen liittyy sekä millaisia vastuita kummallekin osapuolelle kuuluu. Molemmat osapuolet voivat oppia toisiltaan vaihtamalla mielipiteitään tai asenteitaan. Dialogia on sekä keskustelua, että myös suhde osapuolten välillä. (Mönkkönen 2024,108–110.)

Luottamuksellisen suhteen rakentaminen vaatii aikaa. Luottamuksellisessa suhteessa ihminen voi kertoa turvallisesti omasta elämäntilanteestaan. Vuorovaikutustilanteessa ollaan aidosti läsnä ja aktiivisena kuuntelijana. Tärkeää on antaa tilanteeseen riittävästi aikaa ja tarvittaessa varata uusi aika keskustelulle. Läsnä olevassa keskustelussa myös ilmeet ja eleet kertovat aiheesta toiselle osapuolelle, eikä kaikkia asioita tarvitse sanoittaa. Kasvattajaosapuolelta vaaditaan reflektointia ja tutkivaa työtettä. (Pyhäjoki & Koskimies 2015,165–166,168.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä keinot edistävät luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä. Tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen avulla kartoittaa, mitä varhaiskasvatuksen kasvattajan tulee huomioida, kun perhe aloittaa varhaiskasvatuksen.

Tutkimuksen tavoitteena oli korostaa ja tuoda esille hyvän kasvatusyhteistyön tärkeyttä ja sen perustan luomista heti varhaiskasvatuspolun alusta alkaen. Eri-tyisesti halusimme korostaa perheiden arvostavaa kohtaamista ja dialogista vuorovaikutusta. Tarkoituksenamme oli tuoda tutkimuksemme tieto näkyväksi varhaiskasvatuksen sosionomeille ja muille varhaiskasvatuksessa työskenteleville sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Tutkimustietoa varten tarvitsimme sopivia hakusanoja ja -kriteerejä, joilla suoritimme tutkittavan tiedon hakuprosessin. Tätä varten tarvitsimme tutkimuskysymyksen, jota käytimme myöhemmin myös omiin valintoihimme ja perustana tehtyihin ratkaisuihin tutkimuksemme edetessä. (Vilkkä 2023, 43.) Muotoilimme tutkimuskysymyksen seuraavanlaiseksi:

Mitkä tekijät edistävät luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä varhaiskasvatuksen alkaessa?

Varhaiskasvatuksen sosionomien työelämään edellyttävää osaamista kuvataan varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseissa. Tavoitteenamme oli tämän opinnäytetyön avulla sisäistää eettistä ja asiakastyön osaamista sekä kriittistä ja osallisuutta edistävää yhteiskuntaosaamista varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenamme oli syventää omaa ammatillista osaamistamme perheiden moninaisuudesta ja tunnistaa lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä laajentaa tietämystä perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tarkoituksena oli myös oppia ymmärtämään, miten lasten ja perheiden kuulluksi tulemistä voidaan edistää. (Sosiaalialan AMK verkosto 2023.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Toteutimme opinnäytetyömme kuvailevana eli narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksessa tutkimme tutkijoiden tekemiä alkuperäistutkimuksia, arvioimme ja yhdistelimme niistä saatuja tuloksia ja sitä kautta tuotimme uutta tietoa. Tiivistimme ikään kuin alkuperäistutkimusten olennaista tietoa ja pyrimme niiden avulla saamaan vastauksia tutkimuskysymykseemme. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sopi menetelmäksi opinnäytetyöhömme, koska sen avulla voi selvittää ja kuvata, mitä tutkittavasta aiheesta jo tiedetään. Kirjallisuuskatsauksen avulla myös löysimme erilaisia työkaluja käytännön työhön varhaiskasvatukseen. (Vilka 2023, 11–13.)

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvailevan eli narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja tuoda se näkyväksi johdonmukaisesti ja selkeästi kuvaillen. Alkuperäistutkimusten epäyhtenäinen tieto saadaan järjestettyä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jolloin pystymme saamaan laajemman ja selkeämmän yleiskuvan käsiteltävästä aiheesta. Tutkimuksia järjestelmällä ja analysoimalla tietämys aiheesta kasvaa kehämäisesti. Metodien avulla on mahdollista löytää myös aiheeseen liittyvää lisätutkimuksen tarvetta tai tuoda esiin tietoa aukkoja, ristiriitoja ja tutkimuksista heränneitä kysymyksiä. (Vilka 2023, 22.)

Prosessiin kuuluu tutkimusten järjestelmällinen hakuvaihe, tutkimusten valinta ja niiden kriittinen lukeminen sekä arviointi, muistiinpanojen tekeminen, tutkimusten tietojen vertailu ja yhdistäminen sekä uuden tiedon tuottaminen. Kirjallisuuskatsauksen tekemiseen kuuluu kurinalaisuus, kriittisyys ja systemaattisuus. Kurinalaisuus käytännössä tarkoittaa sitä, että haimme tutkittavat tutkimukset katsaukseen harkitusti, rajatusti, järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti sekä pidimme koko prosessin läpinäkyvänä eli toistettavana. Kriittisyyttä kuvaa se, että tutkimuksen edetessä refleктоimme jatkuvasti sitä, mitä teimme ja ajattelimme. Eteen tuleviin tutkimuksellisiin haasteisiin teimme ratkaisut perustellusti.

Systemaattisuus työssämme näkyy siten, että kirjallisuuskatsaus eteni järjestelmällisesti ja ennalta suunnitellun ohjeistuksen mukaan. (Vilkkä 2023, 12–17.)

4.2 Aineiston tiedonhaku ja valinta

Haimme aineistoa systemaattisella tiedonhauulla Finna.fi, Oula-Finna sekä Ebsco tietokannoista. Kävimme aineistoa läpi myös manuaalisella haulilla. Tiedonhaussa käytimme Boolean-logiikkaa, joka auttaa rajaamaan ja vastaa tehokkaammin tutkimuskysymykseemme. OR-operaattori yhdistää samanlaisia termejä ja AND-operaattori päästää mukaan molempien sanojen tuottamat tutkimukset. Englanninkielisissä hauissa käytimme lisäksi N3-läheisyshakuoperaattoria, joka auttoi löytämään tarkemmin tutkimuksia, jotka vastasivat meidän tutkimuskysymykseemme. Käytimme näitä kolmea (OR, AND ja N3) operaattoria tiedonhaussamme. (Vilkkä 2023, 58–59.)

Aineistoa haimme suomen- ja englanninkielisillä hakulausekkeilla, jotka erittelemme taulukoissa 1 ja 2. Hakulausekkeiden ja hakusanojen muodostamisessa käytimme apuna kirjaston informaatikon antamia neuvoja sekä erilaisia sanastoja ja sanakirjoja (MOT-sanakirja ja YSO). Sisällytimme hakulausekkeisiin esikoulua kuvaavan sanan, koska varhaiskasvatus voi alkaa vasta esikouluikäisenä. Suomenkielinen hakulauseke: (varhaiskasvatu* OR päiväko* OR esikoulu* OR päivähoi*) AND (luottamu* OR kasvatusyhteistyö* OR kasvatuskumppan* OR yhteistyö* OR kohtaami* OR aloit* OR alku* OR alu* OR vuorovaiku* OR kommunik* OR dialog* OR osallis*) AND (perhe* OR koti* OR kod* OR vanhem* OR isä* OR isi* OR äiti* OR äidi* OR huoltaj*).

Taulukko 1. Hakusanat Suomeksi

OR	OR	OR
varhaiskasvatus	luottamus	perhe
päiväkoti	kasvatusyhteistyö	koti
esikoulu	kasvatuskumppanuus	vanhemmat

päivähoito	yhteistyö	isä
	kohtaaminen	äiti
	aloittaminen	huoltaja
	alussa	
	vuorovaikutus	
	kommunikointi	
	dialogi	
	osallisuus	

Otimme englanninkieliseen hakulausekkeeseen mukaan pohjoismaita kuvaavia sanoja, jotta saisimme mahdollisimman kattavasti ja määrällisesti riittävästi aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Englanninkielinen hakulauseke: ("early childhood education*" OR preschool* OR daycare* OR kindergarten* OR ecec) AND (parent* OR father* OR mother* OR famil* OR guardian*) N3 (cooperation OR collaboration OR co-operation OR partnership* OR participation*) AND (scandinavia OR "nordic countries" OR finland OR finnish OR finn OR sweden OR swedish OR swede* OR norwegian OR norway OR denmark OR danish OR dane* OR iceland OR icelandic)

Taulukko 2. Hakusanat Englanniksi

OR	OR	OR	OR
early childhood education	parent	cooperation	scandinavia
preschool	father	collaboration	"nordic countries"
daycare	mother	co-operation	finland
kindergarten	family	partnership	finnish
ecec	guardian	participation	finn
			sweden

			swedish
			norwegian
			norway
			denmark
			danish
			iceland
			icelandic

Sisäänotto- ja poissulkukriteerit (Taulukko 3) helpottivat sopivien tutkimusten löytämisessä. Otimme mukaan aineistoja, jotka olivat vertaisarvioituja niiden luotettavuuden varmistamiseksi. Saadaksemme uusinta tutkimustietoa, rajasimme mukaan 2015–2025 ilmestyneet tutkimukset.

Taulukko 3. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteeri:	Poissulkukriteeri:
Julkaistu vuonna 2015 tai sen jälkeen	Julkaistu ennen vuotta 2015
Koko teksti on saatavilla	Koko teksti ei ole saatavilla
Aineisto on suomen- tai englanninkielinen	Aineisto ei ole suomen- tai englanninkielinen
Aineisto on maksuton	Aineisto on maksullinen
Aineisto pohjautuu tutkittuun tietoon	Aineisto ei pohjautu tutkittuun tietoon
Asiantuntijan/asiantuntijoiden kirjoittama	Ei varmuutta kirjoittajan asiantuntijudesta
Relevantti tutkimuksen aiheeseen	Ei relevantti tutkimuksen aiheeseen

Tarkoituksenamme oli saada mahdollisimman monta tärkeää tutkimusta aihealueista, jotka olivat oleellisia työlle sekä vastasivat tutkimuskysymykseemme. Tutkimusten lukumäärää tärkeämpi seikka oli kuitenkin se, kuinka hyvin tutkimukset vastasivat tutkimuskysymykseen. Käytimme tutkimuksen laadunarviointiin

JUFO-luokitusta. JUFO eli julkaisufoorumi tarkoittaa eri julkaisukanavien tuottamien tutkimusten laadunarviointia tukevaa tasoluokitusta. (Vilkkä 2023, 68–69.) Pienin hyväksyttävä luokitus katsauksessamme oli 1.

Valikoimme aineistoja aluksi otsikon ja tiivistelmän perusteella. Tutkimusten tarkemman läpiluvun jälkeen aineiston määrä väheni. Karsimme pois tutkimukset, jotka eivät vastanneet suomalaiseen varhaiskasvatukseen kontekstiin. Rajasimme pois myös COVID-19 aikaa koskevat tutkimukset. Esitämme mukaan valitut aineistot lukumäärinä taulukossa (Taulukko 4).

Taulukko 4. Aineiston haku

Tietokanta	Tulokset	Otsikon ja tiivistelmän perusteella hyväksytyt	Lopullinen valinta
Oula.Finna	226	7	3
Finna.fi	99	3	1
Ebsco	49	9	3
(Academic Search Premier)	(33)		
(Eric)	(15)		
Yhteensä	374	19	7

Systemaattisen haun lisäksi teimme manuaalista hakua saaden kaksi relevanttia aineistoa mukaan katsaukseemme. Lopulliseksi aineistoksi saimme yhdeksän tutkimusta, jotka esitämme liitteessä 1. Päädyimme kyseisiin tutkimuksiin, koska niissä tarkasteltiin kasvatusyhteistyötä laajasti monesta eri näkökulmasta. Aihetta käsiteltiin sekä huoltajien että kasvattajien näkemysten pohjalta. Huoltajien ajatuksia tarkasteltiin maahanmuuttajavanhempien, haastavasti käyttäytyvien ja

vuorohoidossa olevien lasten vanhempien näkökulmasta sekä yleisesti varhaiskasvatuksen aloituksen tuomista kokemuksista ja tunteista.

4.3 Aineiston analyysi

Hakuprosessin jälkeen, valikoituamme katsauksen kannalta merkitykselliset tutkimukset, analysoimme niitä systemaattisesti ja objektiivisesti, käyttäen induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Käytimme tiedon jäsentämisen, tiivistämisen ja analyysin tukena taulukoita. Keskeistä koko sisällönanalyysin ajan oli tutkiva lukeminen, ja tavoitteena oli luoda aineistosta synteesi eli asiakokonaisuus. Keskityimme myös siihen, että löydämme aineistosta vastauksia, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme: *“Mitkä tekijät edistävät luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä varhaiskasvatuksen alkaessa?”* (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 146; Vilka 2023, 86–88.)

Aineistolähtöinen analyysi eteni kolmen vaiheen kautta, joita olivat pelkistäminen eli redusointi, ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Aineiston pelkistämävaiheessa karsimme epäolennaista tietoa pois ja etsimme tutkimustehtävää kuvaavia alkuperäisilmauksia. Pelkistimme alkupe-
räisilmaukset ja listasimme ne allekkain. Pelkistämisen jälkeen ryhmittelimme samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet alaluokiksi. Taulukossa 5 kuvaamme esimerkin avulla aineiston klusterointia eli ryhmittelyä.

Taulukko 5. Aineiston klusterointi (mukaillen Tuomi & Sarajärvi 2018, 125).

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat
Mahdollisuus keskustella tarkemmin päivästä ja keskustella avoimesti lapsen asioista	
Monipuolinen tiedottaminen ja vuorovaikutus: ilmoitustaulu, kirjalliset viestit, vanhempainillat, kyselylomakkeet,	Riittävä tiedonsaanti

<p>varhaiskasvatuskeskustelut, päiväkirjat.</p> <p>Tiedon saaminen lapsen oppimisesta.</p>	
<p>Ammattimaisuus ja ennustettavuus kasvattajien toiminnassa vahvistivat vanhempien positiivisia käsityksiä kasvattajista.</p> <p>Kasvattajan taito ottaa vaikeita asioita esille sopivalla tavalla.</p> <p>Kulttuurinen osaaminen.</p>	<p>Ammattitaitoinen henkilökunta</p>

Jatkoimme luokittelua yhdistelemällä alaluokkia yläluokiksi, jonka jälkeen muodostimme pääluokat. Luokittelun seurauksena aineisto tiivistyi. Käytimme luokittelun apuna taulukointia. Abstrahoinnin avulla (Taulukko 6) rakensimme muodostamiemme käsitteiden avulla kuvauksen tutkittavasta aiheesta ja pääsimme tekemään johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127).

Taulukko 6. Aineiston abstrahointi.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>Riittävä tiedonsaanti</p> <p>Dokumentointi</p> <p>Positiivinen, avoin, kannustava ja rehellinen viestintä</p>	<p>Tiedonkulku</p>	<p>Ammatillinen osaaminen</p>
<p>Henkilökunnan ennustettavuus</p> <p>Johdonmukaisuus</p> <p>Ammattitaitoinen henkilökunta</p>	<p>Luotettava ja osaava henkilökunta</p>	
<p>Mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan</p> <p>Tutustuminen siirtymävaiheessa</p>	<p>Osallistava aloitus</p>	

Lämmin ensimmäinen vastaanotto		
Halu yhteistyöhön Kiireettömyys tapaamisissa Riittävä aika keskusteluille Rentous tapaamisissa Säännöllinen yhteistyö	Aika yhteistyölle	Resurssit
Rakenteelliset mahdollisuudet tapaamisille (tila/huone jossa keskustella rauhassa, kahvitte- lut) Organisaation toimintakulttuuri ja johtajuus Pysyvät ja tutut kasvattajat	Johtamisen rakenteel- linen tuki	
Tasaveroinen kasvattaja - vanhempi suhde	Tasavertainen yhteistyö	Arvostava ja osalli- suutta vahvistava kohtaaminen
Kasvattajan sensitiivisyys Lapsen ja perheen yksilöllisyy- den huomioon ottaminen Lapsen viihtyminen päiväkodissa Lapsi- ja perhekeskeisyys Joustavuus	Lapsi- ja perhe- lähtöisyys	
Positiivisuus Avoimuus Arvostava kohtaaminen Vanhempien kunnioittaminen Vanhempien ja lasten ajatusten huomioon ottaminen Lapsen hyväksyminen omana it- senään Vanhempien tukeminen Kasvattajan avoimuus ja ymmär- rys	Luottamuksellinen ja kunnioittava vuorovai- kutus	

5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimusetiikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen oli tärkeässä roolissa koko opinnäytetyöprosessin alusta loppuun saakka. Peruseriaatteita hyvässä tieteellisessä käytännössä ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Teimme tutkimussuunnitelman huolellisesti ja sitä kautta myös kirjallisuuskatsauksen toteutuksessa ja raportoinnissa kiinnitimme huomiota huolellisuuteen ja laadukkuuteen. Kirjallisuuskatsauksen tekijöinä toimimme rehellisesti ja vilpittömästi toisten tutkijoiden töitä kohtaan, eli käytännössä osoitimme työsämme selkeästi muun muassa lähdeviitteitä käyttäen, mikä on omaa tekstiä ja mikä toisten tekstiä. Olimme tarkkoja ja johdonmukaisia lähdeviitteiden merkitsemisessä. Suhtauduimme myös kunnioittavasti eri tutkimustuloksia kohtaan, vaikka olisimmekin olleet niitä kohtaan kriittisiä. (Vilkkä 2021, 41–45; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–14.)

Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä alkuperäistutkimusten laadunarviointi oli erityisen tärkeää eikä alkuperäistutkimuksia näin ollen valikoitu summittaisesti. Jokainen katsaukseen valittu tutkimus arvioitiin erikseen ja laadunarvioinnissa pätevyys, luotettavuus, sovellettavuus, siirrettävyys ja yleistettävyys olivat keskeisiä käsitteitä. Kiinnitimme huomiota tutkimuksen julkaisijan ja kirjoittajien asiantuntemuksen tasoon ja merkitykselliseen asemaan alallamme. Huomioimme myös julkaisun tason ja sen, oliko tutkimus vertaisarvioitu. (Vilkkä 2023, 92–93.)

Kirjallisuuskatsauksemme luotettavuudesta kertoo teoreettisen viitekehyksen eli tietoperustan ja analyysiin valittujen tutkimusten laadukkuus. Luotettavuuden taakamiseksi kuvasimme myös hakuprosessin tarkasti, jotta tutkimus on toistettavissa. Tutkimuksemme vastaa asetettuun kysymykseen monipuolisesti ja käytimme ennalta-asetettuja sisäänotto- ja poissulkukriteerejä tarkasti. (Vilkkä 2023, 104–105.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Aineiston analyysin tuloksena saimme muodostettua kolme pääluokkaa, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme: 1) varhaiskasvatuksen kasvattajien ammatillinen osaaminen, 2) käytettävissä olevat resurssit sekä 3) arvostava ja osallisuutta vahvistava kohtaaminen. Kaikki nämä edistävät luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. Useissa tutkimuksissa korostuivat yhteisen ajan ja tasaveroisen vuoropuhelun tärkeys huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä. Tuloksissa korostui myös se, miten tärkeää on huomioida yksilöllisesti perheen tausta, toiveet ja ajatukset. Kasvattajien ammatillinen osaaminen ja panostaminen varhaiskasvatuksen aloitukseen tutustumisten, riittävän tiedon ja viestinnän avulla tulivat myös tärkeinä seikkoina tutkimuksissa esiin. Tutkimuksen tulosten perusteella myös resurssit, kuten pysyvä henkilökunta, aika ja tila kohtaamisille sekä organisaatiosta ja johtajista lähtevä asenne vaikuttavat kasvatusyhteistyöhön.

6.1 Ammatillinen osaaminen

Tutkimusten mukaan kasvattajien ammattitaitoinen toiminta lasten kanssa loi luottamusta huoltajien ja kasvattajien välille. Kun huoltajat näkivät kasvattajien ammattitaitoisen toiminnan ja osaamisen, oli heillä helpompi jättää lapsensa varhaiskasvatukseen ja luottaa siihen, että heidän lapsistaan pidetään hyvää huolta. Kasvattajien johdonmukainen, ennustettava ja sopimusten mukainen toiminta vahvistivat myös tätä luottamusta. (Lastikka & Lipponen 2016, 86; Rutanen & Laaksonen 2020, 357–364; Rautamies, Vähäsantanen, Poikonen & Laakso, 2021.) Purolan & Kuusiston (2021, 8–10) tutkimuksessa luottamusta lisäävänä tekijänä nousi esiin kasvattajien osaaminen ja eri kulttuurien tuntemus monimuotoisten perheiden kohdalla.

Ennen varsinaista päiväkodin aloitusta tehdyt tutustumiskäynnit ja mahdollisuus havainnoida päiväkodin arkea olivat tärkeitä luottamussuhteen rakentumisen kannalta. Tutustumiskäynneillä oli mahdollisuus keskustella perheiden toiveista ja huolista sekä erilaisista käytännöistä. Jo tutustumiskäynneistä lähtien

yhteistyössä mukana ollut kasvattaja mahdollisti syvemmän yhteistyösuhteen muodostumisen. (Rutanen & Laaksonen 2020, 357–364.) Myös kasvattajat kokivat ensimmäisen kontaktin vanhempien kanssa tärkeänä ja heidän mielestään oli tärkeää luoda lämmin ja turvallinen vastaanotto, jotta hyvä suhde huoltajien ja kasvattajien välille voisi muodostua (Peltoperä, Rautamies & Lang 2024).

White ym. (2020) tutkimuksessa myös korostettiin huoltajien ja kasvattajien välisen vuorovaikutuksen merkityksellisyyttä. Kasvattajat kokivat huoltajien kanssa käytävät keskustelut tärkeiksi, koska silloin he pystyivät saamaan olennaista tietoa lapsesta sekä huoltajien odotuksista varhaiskasvatusta kohtaan. Vanhempien ja kasvattajien väliset suhteet siirtymävaiheen aikana ovat ratkaisevan tärkeitä luottamuksen rakentamisessa. On tärkeää korostaa huoltajien ja kasvattajien välistä varhaista vuorovaikutusta, jotta siirtymävaiheessa voidaan luoda myönteisiä kokemuksia. Siirtymä kotihoidosta varhaiskasvatukseen voi olla helpompaa, kun huoltajat ovat käyneet kasvattajan kanssa keskusteluita ja huoltajilla on aikaisempaa tietoa varhaiskasvatuksesta ja ennakkotietoa tulevasta. Aiemman yhteydenpidon ja päiväkotitutumisien myötä huoltajien oli helpompi jäsentää omia odotuksiaan ja roolejaan sekä jakaa arjen käytäntöjä ja rutiineja. Rutiinien yhteneväisyys vaikutti olennaisesti siihen, miten huoltajat suhtautuivat siirtymävaiheeseen. Siirtymävaiheen onnistumisen kannalta oli tärkeää, että kodin ja varhaiskasvatuksen rutiinit olivat yhdenmukaiset. (White ym. 2020.)

Lastikan & Lipposen (2016, 81–82) tutkimuksessa tuotiin esiin monipuolisen tiedottamisen ja vuorovaikutuksen tärkeys. Huoltajien mielestä keskeisiä ja tärkeitä tiedottamisen välineitä olivat muun muassa ilmoitustaulut, kirjalliset viestit, vanhempainillat, varhaiskasvatuskeskustelut, kyselylomakkeet sekä päivittäiset keskustelut huoltajien ja kasvattajien välillä. Purolan & Kuusiston tutkimuksesta (2021, 8–9) ilmeni myös vastavuoroisen viestinnän tärkeys luottamuksen syntymisen kannalta. Perusviestien ja palautteen antaminen sekä mielipiteiden kysyminen koettiin tärkeäksi. Tiedon saamista lapsen päivästä ja oppimisesta myös arvostettiin monissa tutkimuksissa. Riittävä ja yksityiskohtainen tieto lapsen päivästä toi huoltajille turvallisuuden tunnetta (Lastikka & Lipponen 2016, 81–82; Rautamies ym. 2021; Peltoperä ym. 2024).

6.2 Resurssit

Useissa tutkimuksissa korostettiin säännöllisten tapaamisten ja vuorovaikutuksen tärkeyttä tuttujen kasvattajien kanssa. Suhde vahvistui erityisesti juuri siihen kasvattajaan, jonka kanssa oltiin eniten tekemisissä esimerkiksi lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Tuttuja kasvattajia oli helpompi lähestyä ja jakaa heidän kanssaan ajatuksia. Keskusteluille ja kohtaamisille annettu riittävä kiireetön aika koettiin myös edistävän luottamuksellista kasvatusyhteistyötä. Erityisesti ruuhka-aikojen ulkopuolella tapahtuvia kohtaamisia kuvattiin rentoina, kiireettöminä, rauhallisina ja turvallisina, jotka tukivat tiiviimpää ja läheisempää suhdetta huoltajien ja kasvattajien välillä. (Lastikka & Lipponen 2016, 81; Rutanen & Laaksonen 2020, 357–364; Rautamies ym. 2021; Rautamies 2022, 41–44; Peltoperä ym. 2024).

Rakenteellisten mahdollisuuksien, kuten sopivien tilojen, nähtiin tutkimuksissa myös lisäävän luottamuksen rakentumista varhaiskasvatukseen ja huoltajien välille. Rauhallisessa ja sopivassa fyysisessä ympäristössä mahdollistui paremmin luottamukselliset keskustelut. Esimerkkinä rakenteellisista käytännöistä nostettiin esiin kahvin tarjoaminen vanhemmille, joka voisi edistää yhteyden rakentumista huoltajiin. (Rautamies ym. 2021; Peltoperä ym. 2024.)

Kyrönlammen & Karikosken (2017, 97–98) tutkimuksessa korostettiin pedagogisen johtamisen merkittävyyttä huoltajien osallisuudessa. Pedagoginen johtaja luodaan raamit, jolla toimintakulttuuria luodaan osallisuuden kehittämiseen ja toteuttamiseen muun muassa ajattelutapojen, arvojen ja päämäärien sekä pedagogisten käytäntöjen suhteen.

6.3 Arvostava ja osallisuutta vahvistava kohtaaminen

Tutkimuksissa tasavertainen ja kunnioittava, ilman valtasuhteita ilmenevä kasvattaja-vanhempisuhte, nähtiin tärkeänä läheisen yhteistyösuhteen muodostumisen kannalta (Kyrönlampi & Karikoski 2017, 97; Peltoperä ym. 2024). Tasavertainen, luottamuksellinen sekä avoin yhteistyö ja vuoropuhelu sekä kiireettömyys kohtaamisessa nähtiin osallisuuden toteutumisen edellytyksenä

varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä (Kyrönlampi & Karikoski 2017, 97–98). Huoltajat kokivat heillä olevan yhtäläinen vastuu toimivan yhteyden luonnissa varhaiskasvatuksen ja heidän itsensä välillä. Tällöin huoltajat ajattelivat heidän osallistumisensa tukevan myös varhaiskasvattajien työtä. Huoltajien luottamuksen kokemus lisääntyi, kun heidät otettiin mukaan aktiiviseen toimintaan ja keskusteluihin. Osallistumismahdollisuus loi huoltajille kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen tunteen ja se loi myös turvallisuuden tunnetta varmistuksena siitä, että myös lapsi tulee kuulluksi ja arvostetuksi lapsen omana persoonanaan. Tutkimuksen tulosten mukaan koettiin myös tärkeänä, että varhaiskasvatuksen toimintaan pystyi osallistua milloin vaan. (Purola & Kuusisto 2021, 6–9.)

Huoltajien toive osallistua aktiivisesti varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluihin ja arviointeihin yhdessä lapsensa kanssa korostui Kyrönlammen ja Karikosken (2017, 97) tutkimuksessa. Osallistumisen toiveet kohdistuivat myös varhaiskasvatuksessa tehtäviin talkootöihin sekä arkisiin toimintamuotoihin, kuten askartelutarvikkeiden hankkimiseen ja ympäristön kunnostustöihin. Perinteisiin yhteistyömuotoihin kuten vanhempainiltoihin huoltajilla oli myös positiivinen suhtautuminen. Huoltajien ja perheiden osallistumisen mahdollisuudet varhaiskasvatuksen toimintaan lisäsivät myös huoltajien välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta (Purola & Kuusisto 2021, 6–7).

Kyrönlammen & Karikosken (2017, 97–98) tutkimuksessa tuli ilmi, että huoltajat odottivat erityisesti heidän lastensa yksilöllistä huomioimista ja tarpeiden tunnistamista kasvattajilta. Myös perheen elämäntavan ja kulttuuriin kunnioittaminen nähtiin tärkeänä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Tämän katsottiin edellyttävän tarvittaessa myös moniammatillista työskentelyä sekä kasvattajilta perheen tarpeiden huomioon ottavaa tietoista kasvatuserittelyä esimerkiksi erilaisten elämäntilanteiden ja voimavarojen sekä perheen vahvuuksien huomioon ottamisena. Kasvattajilta perheiden ja lapsen voimavaroja ja vahvuutta tukeva kohtaaminen vaatii vanhempien kasvatuserittelytuntemista sekä lapsikeskeistä asennetta. Perheen ja lapsen yksilöllisyyden huomioon ottamista sekä heidän tarpeisiinsa ja toiveisiinsa pohjautuvaa toimintaa eli lapsi ja perhelähtöisyyttä pidettiin tärkeinä myös Lastikan & Lipposen (2016), Rutasen & Laaksosen (2020), Rautamiehen ym. (2021) ja Peltoperän ym. (2024) tutkimuksissa.

Huoltajille oli tärkeää, että kasvattajat hyväksyivät lapsen omana itsenään ja pitivät lasta ainutlaatuisena ja hyvänä. Oli myös tärkeää, että lapseen luotettiin ja uskottiin. Kasvattajien sensitiivisyys sekä lämmin ja huolehtiva suhtautuminen sekä lapsia että huoltajia kohtaan nähtiin myös luottamusta lisäävänä seikkana. (Rutanen & Laaksonen 2020; Rautamies ym. 2021.) Myös Rautamiehen (2022, 41–44) tutkimuksen mukaan huoltajille oli tärkeää, että heidän lapsensa hyväksyttiin omana itsenään. Yhteistyösuhteen luottamusta lisäsi lapsen hyvinvoinnin toteutuminen varhaiskasvatuksessa. Huoltajien kokemukset lapsen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta kohtelusta olivat kytköksissä luottamuksen syntyyn. Huoltajat pitivät tärkeänä myös sitä, että kasvattajat tunsivat lapsen kokonaisvaltaisesti, ja että heitä huoltajina kuunnellaan sekä heidän lapsituntemuksensa ja ajatuksensa toimivista pedagogisista käytännöistä otetaan huomioon.

Tutkimusten perusteella kasvattajilta saatu tuki ja kannustus ovat myös merkityksellisiä huoltajille. Syyllisyyden osoittaminen ja kritiikki huoltajia kohtaan lisäsi etäisyyttä suhteessa, kun taas yksilöllinen huomioiminen, positiivinen palaute ja vanhemmuuden tukeminen lisäsivät luottamuksen rakentumista kasvatusyhteistyössä. Kunnioittava asenne, positiivinen, avoin ja rehellinen viestintä sekä ystävällisyys huoltajia kohtaan mainittiin tärkeinä seikkoina, joita huoltajat arvostivat. (Lastikka & Lipponen 2016, 85–87; Rautamies ym. 2021; Rautamies 2022, 41–44; Peltoperä ym. 2024.)

Rantalan, Uotisen ja Räikkösen (2018, 14–17) tutkimuksessa selvitettiin varhais erityisopettajien perhelähtöisen työn toteuttamista ja vaikutusmahdollisuuksia omiin toimintatapoihin. Perhelähtöinen toimintatapa lisäsi perheiden huomioimista, huoltajien rohkaisemista sekä tiedon jakamista ja suunnittelua yhdessä huoltajien kanssa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kirjallisuuskatsauksemme tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät edistävät luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymistä varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä. Keskityimme erityisesti varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa tapahtuvaan kasvatusyhteistyöhön. Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat, että luottamuksellisen kasvatusyhteistyön syntymiseen vaikuttavat hyvin monet asiat, joihin voidaan varhaiskasvatuksen arjessa vaikuttaa.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella luottamus rakentuu henkilöstön ammatillisesta osaamisesta, käytettävissä olevista resursseista sekä arvostavista ja osallisuutta vahvistavista kohtaamisista. Tuloksissa ilmeni, kuinka avoin, kannustava ja riittävä tiedonkulku ovat merkittäviä asioita varhaiskasvatuksessa huoltajien ja kasvattajien välillä. Myös luotettavalla ja osaavalla henkilökunnalla sekä huoltajien mahdollisuudella osallistua päiväkodin toimintaan ja tutustua varhaiskasvatukseen ennen päiväkodin aloitusta pidettiin tärkeänä.

Lapsen siirtyminen ensimmäistä kertaa varhaiskasvatukseen on sekä lapselle että perheelle iso muutos. On tärkeää, että perheillä on mahdollisuus tutustua varhaiskasvatuksen toimintatapoihin ja käytäntöihin ennen varhaiskasvatuksen aloitusta, jotta voidaan aloittaa rakentamaan luottamuksellista kasvatusyhteistyötä. (Rutanen ym. 2022, 237–238.) Tutkimuksemme tuloksissa korostuikin tutustumiskäyntien keskeinen yhteys luottamussuhteen rakentumiselle. Rutasen ja Laaksosen (2020, 357–364) tutkimuksessa nousi esille perheiden ja kasvattajien mahdollisuus keskustella perheiden toiveista ja käytännön asioista tutustumiskäynneillä. Samalla myös perheen suhde kasvattajiin syventyi paremmin. Myös White ym. (2020) tutkimus korostaa huoltajien ja kasvattajien välisiä kohtaamisia ja tapaamisia ratkaiseviksi luottamuksellisen yhteistyön rakentamisessa.

Varhaiskasvatuksen aloittaville perheille tulee antaa aikaa tutustumiselle. Myös kasvattajien tulee valmistautua uusien perheiden vastaanottamiseen ja kannustaa heitä olemaan useasti yhteydessä varhaiskasvatukseen; vain yksi tutustumiskäynti ei vielä kerro paljoakaan toiminnasta ja käytännöistä. Myöskään kasvattajat eivät ehdi tutustua perheisiin yksittäisillä, lyhyillä vierailulla.

Varhaiskasvatuksella on vastuu toteuttaa yhteistyötä huoltajien kanssa (Opetushallitus 2022) sekä kertoa ja antaa tietoa, miten perheen tulisi valmistautua aloitukseen.

Varhaiskasvatuksen ja perheiden välinen vuorovaikutus ja yhteistyö vaatii aikaa, kiireettömyyttä sekä säännöllisyyttä. Rutasen ym. (2022, 240–241) mukaan kiireettömät hetket yhdessä ja kuulumisten vaihdot kasvattajien ja huoltajien välillä lisäävät keskinäistä luottamusta. Luottavaisuutta luo myös se, että lapselle ja perheille tuttu kasvattaja on paikalla ryhmässä. Tämä ilmenee myös kirjallisuuskatsauksemme Lastikan & Lipposen (2016, 81), Rutasen & Laaksosen (2020, 237–364), Rautamiehen ym. (2021), Rautamiehen (2022, 41–44) sekä Peltoperän ym. (2024) tutkimusten tuloksissa. Vuorovaikutus ja tasavertainen kohtaaminen, osallisuus, joustavuus sekä lapsi- ja perhekeskeisyys nousevat kirjallisuuskatsauksemme tutkimustuloksissa merkittävästi esille. Kasvatusyhteistyön kannalta tärkeitä painopisteitä ovat yhteiset keskustelut kasvattajien ja perheiden välillä (Rantala & Uotinen 2022, 149–154).

Dialogin käyttö tukee luottamuksen rakentumista. Molemminpuolisessa luottamussuhteessa korostuu osapuolten välinen vastavuoroisuus ja avoimuus; kasvattajat ja perheet ovat tasavertaisia ja yhdessä tavoitellaan yhteistä ymmärrystä. (Nivala & Ryyänen 2024, 161, 235–237, 273; Mönkkönen 2024, 107–114, 135.) Yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen alkaa vuorovaikutuksesta. Kasvattajien tulee kohdata kaikki perheet kunnioittavasti ja lämpimästi, jotta saadaan muodostettua turvallinen ilmapiiri keskusteluille ja kohtaamisille. Vuorovaikutuksessa korostuvatkin ensisijaisesti toisen arvostava kohtaaminen. (Mönkkönen 2024, 51, 207; Nivala & Ryyänen 2024, 134.) Myös Varhaiskasvatuslaki (540/2018) velvoittaa varhaiskasvatuksen kasvattajia mahdollistamaan huoltajia osallistumaan lapsensa varhaiskasvatuksen toteutukseen.

Lapsi- ja perhelähtöisyys erottuu useissa eri tutkimusten tuloksissa. Perheille oli tärkeää, että heidät kohdattiin yksilöllisesti ja sekä huoltajien että lapsen tarpeet huomioitiin. (Lastikka & Lipponen 2016; Rutanen & Laaksonen 2020; Rautamies ym. 2021; Peltoperä ym. 2024.) Perheet pitivät tärkeänä ja luottamusta lisäävänä asiana sitä, että kasvattajat olivat sensitiivisiä sekä huolehtivia sekä lapsia että huoltajia kohtaan (Rutanen & Laaksonen 2020; Rautamies ym. 2021).

Kirjallisuuskatsauksessamme osallisuutta vahvistava ja arvostava kohtaaminen nousevat esille vahvasti. Tutkimuksemme osoittaa kiireettömyyden mahdollistavan kohtaamisen, keskustelun ja kuuntelemisen. On tärkeää, että perheillä sekä varhaiskasvatuksen kasvattajilla on mahdollisuus tutustua ja perehtyä toisiinsa. Huoltajilla voi olla paljon kysymyksiä varhaiskasvatukseen liittyen, jolloin on tärkeää, että huoltajat saavat vastauksia mielessä oleviin kysymyksiin. Havaitsimme kunnioittavan ja sensitiivisen vuorovaikutuksen merkityksen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Luottamus rakentuu tasavertaisesta yhteistyöstä, jossa sekä huoltajia että kasvattajia arvostetaan.

Varhaiskasvatuksen aloituksessa luottamuksen rakentamista voidaan edistää pienin teoin. Tutustumisissa huoltajalle ja lapselle suotu kiireetön keskustelu- ja leikkihetki pienen tarjoilun kera antaa tervetulleen kokemuksen perheelle. Huoltajille oma naulakko eteisessä osoittaa heidän olevan tervetulleita pidemmäksi aikaa tutustumaan varhaiskasvatuksen toimintaan (Kyrönlampi & Karikoski 2017, 98). Voimme todeta, että tutustumiskäynnit sekä perheiden toiveiden kuuleminen ja huomioiminen edistävät luottamuksen syntymistä lapsen varhaiskasvatuksen alkaessa. Varhaiskasvatuksen johdon ja organisaation seuraava edistysaskel tulisi olla varhaiskasvatuksen aloituksen toimintakulttuurin kehittämisessä; lasten ja perheiden tarpeet tulisi paremmin huomioida. On tärkeää, että aloitusvaiheen merkityksellisyyttä ei unohdeta resurssipuutteiden vuoksi.

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe muodostui omasta mielenkiinnostamme kasvatusyhteistyötä kohtaan ja kokemuksista sekä varhaiskasvattajan että huoltajan roolissa olemisesta. Kokemustemme mukaan on hyvin tärkeää panostaa huoltajien ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön sekä antaa sille aikaa erityisesti juuri varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa, sillä vaihe on hyvin herkkä ja pohja tulevalle kasvatusyhteistyölle. Siihen sisältyy paljon uutta opittavaa kaikille osapuolille.

Valitsimme opinnäytetyön menetelmäksi kirjallisuuskatsauksen, koska huoltajien haastattelu olisi vaatinut eettisen arvioinnin ja se olisi ollut aikaa vievä prosessi meidän aikatauluihimme nähden. Kirjallisuuskatsauksen avulla halusimme syventää tietämystä aiheesta ja löytää mahdollisimman laajasti luottamuksellisen kasvatusyhteistyön rakentamisen keinoja, joita voimme hyödyntää varhaiskasvatuksen sosionomin työssä sekä muissa kohtaamista ja yhteistyötä vaativissa työtehtävissä.

Kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen oli prosessina työllistävä, aikaa vievä sekä meille kaikille uusi tehtävä ja haasteena oli saada tuotettua aiheesta uutta tietoa. Opinnäytetyön ohjaajien ja kirjaston informaattikon ohjaukset olivat työn haastavissa kohdissa tarpeellisia ja pääsimme heidän neuvojen avulla jatkamaan opinnäytetyön työstämistä. Opinnäytetyötä tehdessämme opimme paljon tutkimuksen teosta ja sen prosessista. Vahvuutemme ryhmätyöskentelyssä olivat yhteinen pohdinta ja ajatusten vaihto.

Opinnäytetyössämme pidimme tärkeänä tutkimuseettisiä ja hyvän tieteellisen käytännön näkökulmia. Haimme perustietoa tutkimuksen tekemisestä ja toimimme oppilaitoksen tekemien ohjeiden mukaan. Etenimme tekemämme suunnitelman mukaisesti aineiston hakuvaiheessa ja dokumentoimme tarkasti tehdyt aineistohaut sekä pidimme aineiston analyysissä tärkeänä säilyttää alkuperäisaineisto uutta tietoa muodostettaessa. Tekstiviitteiden ja lähdeluettelotietojen oikeellisuudesta huolehdimme opinnäytetyön kirjoittamisen jokaisessa vaiheessa arvostaaksemme toisten tutkijoiden saavutuksia. Tutkimukset, jotka eivät olleet relevantteja tutkimuskysymykseen, karsimme pois. Jätimme pois muun muassa

tutkimuksen, joka kertoi yleisesti universaaleista palveluista perheille, koska siitä ei voitu tarkasti erottaa varhaiskasvatuksen roolia. Pidimme mielessämme, ettemme anna omien kokemustemme ja ennakoasenteiden vaikuttaa tutkimustulosten arviointiin.

Aluksi tarkoituksemme oli tarkastella opinnäytetyötä varhaiskasvatuksen sosionomin näkökulmasta, mutta koska varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva ja nimike on vielä varsin uusi ja siihen liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita ei ole saatavilla tai niitä on vähän, päädyimme käyttämään kasvattaja -nimitystä. Tutkimuksen tuloksia voimme kuitenkin hyödyntää varhaiskasvatuksen sosionomin työssä käyttämällä sosiaalipedagogista työotetta. Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa voimme enemmän painottaa yhteisöllisyyden rakentamista uudistamalla varhaiskasvatuksen tutustumiskäytäntöjä kokoontumalla esimerkiksi lähiympäristöön uuden aloittavan ryhmän kanssa. Yhteisessä miellyttävässä hetkessä myös dialoginen kohtaaminen mahdollistuu paremmin ja edistää dialogisen vuorovaikutuksen kehittymistä.

Työtä tehdessämme pohdimme, miten vuorovaikutusosaaminen asiakasta kohtaan toteutuu varhaiskasvatuksessa. Tarvitaanko vuorovaikutusosaamiseen liittyvää koulutusta? Esimerkiksi dialogiseen vuorovaikutukseen ja erilaisten ihmisten kohtaamiseen liittyvä toiminnallinen koulutus voisi edistää kohtaamisen laatua. Asiasta puhutaan varhaiskasvatuksessa, mutta osataanko kohdata monenlaiset asiakkaat arvostavasti ja kunnioittavasti ilman ennakkoluuloja ja -asenteita.

Olemme omaksuneet eettistä- ja asiakastyön osaamista työmme eri vaiheissa. Lapsen ja perheen oman ekokulttuurisen taustan huomioimisen tärkeys on saanut vahvistusta työmme edetessä. Ilman moninaisten perheiden taustan huomioimista emme voi kohdata perheitä kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyön myötä olemme saaneet syvempää ymmärrystä lapsi- ja perhelähtöisyyden sekä arvostavan kohtaamisen tärkeydestä lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Olemme sisäistäneet perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkityksellisyyden opinnäytetyön kautta.

Kriittisen ja osallisuutta edistävän yhteiskuntaosaamisen näkökulmat ovat avaruneet. Ymmärrämme lapsen ja perheiden osallisuuden edistävän kuulluksi

tulemista. Opinnäytetyön tulosten avulla olemme käsittäneet yhteiskunnallisten ilmiöiden vaikuttavan varhaiskasvatukseen muun muassa resurssipuutteiden muodossa. Olemme saaneet uusia näkökulmia sekä kehitysideoita tulevaan varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävään. Perheen ja lapsen huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ennalta ehkäisemiseksi sosionomi voi tuoda varhaiskasvatuksen toimintaan mukaan eri yhteistyötahoja sekä ohjata perheitä niiden pariin.

Löysimme monipuolisesti vastauksia tutkimuskysymykseemme ja saimme hyviä keinoja kasvatusyhteistyön toteuttamiseen ja sen edistämiseen. Opinnäytetyöprosessin kautta olemme valmiimpia kohtaamaan huoltajia varhaiskasvatuksen aloituksessa, koska ymmärrämme entistä vahvemmin aloitusvaiheen tärkeyden. Voimme tarjota perheille turvallisen tilan, jossa heitä kuunnellaan, kohdataan ja ymmärretään sekä joustetaan tarpeiden mukaan. Olemme korostaneet työssämme, miten arvostavan ja tasavertaisen vuorovaikutuksen avulla voimme saada myönteisen aloituskokemuksen. Tämän tutkimuksen tiedoista voivat hyötyä varhaiskasvatuksen sosionomi opiskelijat sekä varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja kaikki aiheesta kiinnostuneet.

Tutustumisvaiheesta ennen varhaiskasvatuksen aloitusta ei löytynyt riittävästi tutkimustietoa. Varhaiskasvatuksen aloitukseen olisikin hyvä tehdä lisätutkimuksia, jotka koskevat suomalaista varhaiskasvatusta sekä tutkivat erityisesti luottamuksellisen yhteistyösuhteen rakentumista tutustumisten kautta. Haastattelututkimuksella voidaan saada tarkempaa tietoa siitä, millainen tutustuminen ja tutustumisjakson pituus palvelisi parhaiten asiakasperheitä. Myös kasvattajien kokemukset varhaiskasvatuksen tutustumisvaiheesta auttaisi kehittämään toimivia käytänteitä aloitusvaiheeseen. Lisäksi olisi tarpeen tutkia, miten digitalisaatiota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aloituskäytännöissä. Pohdimme, edistäisivätkö esimerkiksi varhaiskasvatuspaikkojen esittelyvideot ja digitaaliset tapaa-

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2023. Tiimin voima varhaiskasvatuksessa. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Ahonen, L. & Roos, P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki.
- Kivijärvi, T. 2020. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja, s. 255–267. 5., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Kyrönlampi, T. & Karikoski, H. 2017. Osallisuus esiopetuksessa on vanhemman oikeus. Kasvatus & Aika, 11,3, s. 96–99.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 190/2019. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>. Luettu: 22.2.2025.
- Lastikka, A-L. & Lipponen, L. 2016. Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. International Journal of Multicultural Education. Vol. 18, No. 3. Luettavissa: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1118772.pdf>. Luettu: 18.9.2025.
- Määttä, P. 1999. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Atena. Jyväskylä.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2022. Tavallisen erityinen lapsi. Kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen yhdessä. 3., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Mönkkönen, K. 2024. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. 4.painos. Gaudeamus Oy. Helsinki.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestäväää elämää. Toinen, uudistettu laitos vuonna 2019 ilmestyneestä teoksesta. Gaudeamus Oy. Helsinki.
- Nivala, E. & Rönkkö, S. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa Fonsén, E., Koivula, M., Korhonen, R. & Ukkonen- Mikkola, T. (toim.). Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin, s.127–146. Suomen Varhaiskasvatus ry. 2021. Tampere.
- Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Luettavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf. Luettu: 15.1.2025.

Opetushallitus 2023. Luupin alla: Mitä tilastot kertovat varhaiskasvatukseen osallistumisesta ja sen järjestämisestä Suomessa? Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/luupin-alla-mita-tilastot-kertovat-varhaiskasvatukseen-osallistumisesta-ja-sen>. Luettu: 1.2.2025.

Peltoperä, K., Rautamies, E. & Lang, Sarah N. 2024. Constructing Closeness in Educational Collaboration in Extended Hours ECEC. *Early Childhood Education Journal*. Nov2024, p1-13. Luettavissa: <https://research-ebSCO-com.ezp.oamk.fi:2047/c/m5hno2/viewer/pdf/6t6uqvnluz?route=details>. Luettu: 20.9.2025.

Penn, H 2005. Understanding early childhood education. Issues and controversies. Teoksessa Ulla Härkönen 2007. The Bronfenbrenner ecological systems theory of human development. Slahova, Aleksandra et.al. Scientific Articles of V International Conference PERSON.COLOR. NATURE.MUSIC. Daugavpils University "Saule", s. 9-22. Luettavissa: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/78412107/Bronfenbrenner_in_20English_07_sent-libre.pdf?1641737060=&response-content-disposition=in-line%3B+filename%3DThe_Bronfenbrenner_ecological_systems_th.pdf&Expires=1740649508&Signature=R1wXRydnzxFj5w25UMXBC7IQBI9UqN1fhuElg-pOZ-cmG0Zd4uxPddlUrae9F3I~yEoqYESbxdlwX79royVHA5Jmk-FiNKQ~71TJXu4~rxn2LmEMiXGRIYoLSn5HmlssN31nJNzbTORc-ceY6r9Zv~clPtTTn4mgiJ8TKc-iGfEDNTIZWnxfSI8-QAS3NggMGjLXgKw9Nfl73BmwlHVjGXEIUaPe00IMCZb51jT-pakar-Svh6mgVh-QrGCD9Ba6tBwUT-vfrOKooqyrDvHMa~labAbru5BEvZ5f50IW2jAV~8c9RpEoH~fWIE8nm5cVpzLNGqPKMZ9mmXW1YkbCL8Q_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA. Luettu: 27.2.2025.

Purola, K. & Kuusisto, A. 2021. Parental participation and connectedness through family social capital theory in the early childhood education community. *Cogent Education*. 8,1, 1923361. Luettavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/2331186X.2021.1923361?needAccess=true>. Luettu: 11.11.2025.

Pursi, A. & Lipponen, L. 2021. Erotilanteet varhaiskasvatuksen aloituksessa – Miten aikuinen kohtaa itkevän lapsen? *Kasvatus* 52, 5. s. 510—525. Luettavissa: <https://journal.fi/kasvatus/article/view/114934>. Luettu: 14.1.2025.

Pyhäjoki, J. & Koskimies, M. 2015. Hyvien käytäntöjen dialogit sosiaalityön osamisen kehittämisen välineenä. Teoksessa Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi P. (toim.). *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä*. 155—174. United Press Global. Tallinna.

Rantala, A. & Uotinen, S. 2019. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.). *Varhaiserityiskasvatus*, s. 121—139. PS-kustannus. Jyväskylä.

Rantala, A & Uotinen, S. 2021. Lapsiperheiden arjen vahvuudet varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkökulmasta. *Kuntoutus*. 44, 1, s. 37—42. Luettavissa: <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/103340>. Luettu: 22.2.2025.

Rantala, A. & Uotinen, S. 2022. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.). *Varhaiserityiskasvatus*, s. 139—158. 3., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Rantala, A., Uotinen, S. & Räikkönen, E. 2018. Konsultoivan varhaiserityisopettajan perhelähtöiset toimintatavat. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7, 1, s. 3—24. Luettavissa: <https://journal.fi/jecer/article/view/114083/67282>. Luettu: 21.5.2025.

Rautamies, E., Vähäsantanen, K., Poikonen, P-L. & Laakso, M-L. 2021. Trust in the educational partnership narrated by parents of a child with challenging behaviour. *Early Years*, 41, 4, s. 414—427. Luettavissa: https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_67405. Luettu: 18.9.2025.

Rautamies, E. 2022. The heart of collaboration: educational partnership in early childhood education as narrated by parents of a child exhibiting challenging behaviour. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9144-9>. Luettu: 21.5.2025.

Rutanen, N., Can, J., Harju, K. Revilla, Y. L. & Raittila, R. 2022. Siirtymät lapsen tuen polulla. Teoksessa Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. (toim.) *Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt*, s. 235—252. 2. painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Rutanen, N. & Laaksonen, K. 2020. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti Journal of Early Childhood Education Research*, 9, 2, s. 349—372. Luettavissa: <https://journal.fi/jecer/article/view/114137/67336>. Luettu: 18.9.2025.

Siippainen, A., Fjällström, S., Karila, K., Paananen, M. & Repo, K. 2022. Vanhempien ja palveluntarjoajien välisen annetun ja ansaitun luottamuksen rakentuminen. Teoksessa Eerola, P., Repo, K., Alasuutari, M., Karila, K. & Lammi-Tasakula, J. (toim.). *Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut*, s. 111—116. Gaudeamus Oy. Helsinki.

Sosiaalialan AMK verkosto 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Luettavissa: <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf>. Luettu 18.1.2025.

Terävä, J. & Böök, M. 2022. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.). *Valloittava*

varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia, s. 77–90. 3. korjattu ja laajennettu painos. Vastapaino. Tampere.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki. Luettavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Luettu: 28.10.2025.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Luettu: 28.1.2025.

Vilkka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Vilkka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House Oy. Helsinki.

White, E.J., Rutanen, N., Marwick, H., Souza Amorim, K., Karagiannidou, E. & Herold, K. M. 2020. Expectations and emotions concerning infant transitions to ECEC: international dialogues with parents and teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28, 3, s. 363–374. Luettavissa: <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1755495>. Luettu: 25.5.2025.

LIITTEET

LIITE 1. Analyysiin valittu aineisto.

Kirjoittaja / Julkaisuvuosi / Tietokanta	Aineisto	Tutkimuksen tarkoitus
Kyrönlampi, T. & Karikoski H., 2017. Oula.Finna	Osallisuus esiopetuk- sessa on vanhemman oikeus	Tutkimusartikkeli esittelee, millai- sia ajatuksia OPS-kuppila-työsken- telyyn osallistuvilla vanhemmilla on esiopetuksesta.
Lastikka, A-L. & Lipponen L., 2016. Manuaalinen haku	Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicul- tural Context	Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä maahanmuuttajavan- hempien näkemyksistä varhaiskas- vatuskäytännöistä Suomessa.
Peltoperä, K, Rautamies, E. & Lang, S.N., 2024. Ebsco (Academic Search Pre- mier)	Constructing Close- ness in Educational Collaboration in Ex- tended Hours ECEC.	Tutkimus keskittyy ympärivuoro- kautisessa varhaiskasvatuksessa työskentelevien varhaiskasvatuk- sen kasvattajien näkemyksiin yh- teistyöstä epäsäännöllisissä työ- vuoroissa työskentelevien vanhem- pien kanssa.
Purola, K. & Kuusisto, A., 2021. Ebsco (Academic Search Prem- ier) (ERIC)	Parental participation and connectedness through family social capital theory in the early childhood education community	Tutkimusartikkeli tarkastelee, mitkä tekijät ovat vanhempien nä- kemysten mukaan merkityksellisiä aktiivisen osallistumisen kannalta.

Rantala, A., Uotinen, S. & Räikkönen, E., 2018. Oula.Finna	Konsultoivan varhaise- rityisopettajan perhe- lähtöiset toimintatavat	Artikkelissa selvitetään, miten var- haiserityisopettajat toteuttavat per- helähtöistä työtä lasten huoltajien kanssa.
Rautamies, E., 2022. Finna.fi	The heart of collabora- tion: educational part- nership in early child- hood education as nar- rated by parents of a child exhibiting chal- lenging behaviour	Väitöstutkimuksessa tarkastellaan haastavasti käyttäytyvien lasten huoltajien kertomuksia kasvatusyh- teistyöstä varhaiskasvatuksessa.
Rautamies, E., Vähäsantanen K., Poiko- nen,P-L. & Laakso, M-L., 2021. Ebsco (Academic Search Prem- ier) (ERIC)	Trust in the educa- tional partnership nar- rated by parents of a child with challenging behaviour	Tutkimuksen tarkoituksena on tun- nistaa tekijöitä, jotka rakentavat luottamuksellista kasvatusyhteis- työtä kasvattajien ja haastavasti käyttäytyvien lasten vanhempien välillä.
Rutanen, N. & Laaksonen, K., 2020. Oula.Finna	Äitien luottamuksen rakentuminen kasvat- tajiin varhaiskasvatuk- sen aloituksessa	Artikkelissa tarkastellaan, miten luottamus kasvattajiin rakentuu äi- tien puheessa varhaiskasvatuksen aloituksessa.
White, E.J, Rutanen, N., Marwick, H., Souza Amorim, K, Karagiannidou, E. & Herold, L.K.M., 2020. Manuaalinen haku	<u>E</u> xpectations and emotions concerning infant transitions to ECEC: international di- alogues with parents and teachers	Artikkelissa tutkitaan kasvattajien ja huoltajien tunnekokemuksia ja niihin liittyviä odotuksia lapsen siir- ryttäessä varhaiskasvatukseen.

